

Η κλίμακα των αρετών (Ραφαήλ Χ. Μισιαούλης, Θεολόγος)

/ [Πεμπτουσία](#)

Έχουμε φτάσει στην τέταρτη Κυριακή των Νηστειών και η Εκκλησία μας προβάλλει το πρόσωπο του Αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου του επονομαζομένου της Κλίμακος. Γεννήθηκε τον 6ο αιώνα στη Συρία. Σε ηλικία δεκαέξι ετών έγινε δόκιμος μοναχός στην ιερά Μονή του Σινά. Ασκήθηκε στην υπακοή και την ταπείνωση κοντά στον Αββά Μαρτύριο, αφού προηγουμένως απόκτησε την εγκύκλιο κοσμική σοφία. Σε ηλικία είκοσι ετών, μετά από τετραετή διαρκή αγώνα, εκάρη μοναχός και μετονομάσθη σε Ιωάννη. Έπειτα έλαβε τους πρώτους δύο βαθμούς της Ιερωσύνης, του διακόνου και του πρεσβυτέρου, ώστε να εξυπηρετεί τις ανάγκες της Μονής. Στη Μονή του Σινά εγκαταβίωσε επί δεκαεννέα συναπτά έτη.

Ακολούθως, σε ηλικία τριάντα πέντε ετών αποσύρθηκε σε ερημική τοποθεσία του Σινά όπου εκεί ασκήθηκε στην ησυχία και τη μελέτη πατερικών συγγραμμάτων. Σε

ηλικία εβδομήντα πέντε ετών έγινε Ηγούμενος της Μονής του Σινά όπου παρέμεινε στη θέση αυτή για τέσσερα χρόνια. Ακολούθως, αποσύρθηκε στην έρημο και σε ηλικία ογδόντα ετών κοιμήθη οσιακά τη 30η Μαρτίου.

Ο σήμερα τιμώμενος Άγιος ήταν μεγάλος μελετητής και ανατόμος της ανθρώπινης ψυχής, ήταν . Άνθρωπος της προσευχής, της εγκράτειας, της διαρκούς αγάπης προς το Θεό, άνθρωπος με διακαή θείο έρωτα και πάντοτε πυρπολούμενος από τη φωτιά της Θείας αγάπης, όπως μας αναφέρει το Συναξάρι. Ήταν άνθρωπος που οδήγησε την ψυχή του εις τας οδούς του Χριστού, που την οδήγησε ολόκληρη από την Κόλαση στον Παράδεισο, από τον διάβολο στο Θεό, από την αμαρτία στην αναμαρτησία, όπως μας αναφέρει ο Άγιος Ιουστίνος Πόποβιτς [1]. Δεν είναι τυχαία που η Αγία μας Εκκλησία όρισε αυτή τη μέρα να τιμάται ο Άγιος Ιωάννης. Μέσα στο πέλαγος που διανύουμε της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, στο στάδιο των πνευματικών αγώνων και αρετών, ο Όσιος Ιωάννης ο Σιναΐτης αποτελεί για τον κάθε ένα από μας παράδειγμα προς μίμηση.

Ο λόγος για τον οποίο ο Άγιος ονομάζεται με αυτό το επωνύμιο, είναι διότι συνέγραψε ένα σημαντικό βιβλίο, το οποίο θεωρείται ένα από τα αριστουργήματα της Εκκλησιαστικής μας Γραμματείας, την γνωστή «Κλίμακα», ένα πνευματικό και ασκητικό βιβλίο. Αποτελείται από τριάντα λόγους για την αρετή, όπου σε κάθε λόγο περιλαμβάνεται και μια αρετή, τους οποίους συνέγραψε ο ίδιος.

Η Κλίμακα, δηλαδή η σκάλα, περιγράφει την πορεία προς τη θέωση σαν μια ανάβαση σαν μια ανάβαση σε σκάλα που οδηγεί στον ουρανό. Κάθε σκαλοπάτι της είναι μια αρετή που πρέπει να κατακτήσει ο αγωνιζόμενος πιστός, ώστε να επιτύχει το σκοπό του. Το βιβλίο αυτό αρχίζει από τις πιο πρακτικές αρετές, τις αρετές που αποκτώνται εύκολα και κυρίως έχουν πρακτικό χαρακτήρα, όπως για παράδειγμα την αρετή της μετάνοιας, της υπακοής, και καταλήγει στις θεωρητικά υψηλές, όπως για παράδειγμα την ταπεινοφροσύνη και την διάκριση. Κάθε αρετή είναι ταξινομημένη ώστε να προϋποθέτει την προηγούμενη και αυτή να είναι προϋπόθεση για την αμέσως επόμενη.

Οι πρώτοι τρεις λόγοι, οι οποίοι αποτελούν την εισαγωγή αυτού του συγγράμματος, αναφέρονται στην αυταπάρνηση των εγκοσμίων και αφορά τους μοναχούς. Οι αμέσως επόμενοι τέσσερις λόγοι, οι οποίοι προβάλλουν τις ισάριθμες βασικές αρετές, και αυτοί είναι οι περί υπακοής, μετάνοιας, μνήμης θανάτου και χαροποιού πένθους, οι οποίοι παρουσιάζονται ως οι ρίζες ενός δέντρου που προσφέρει στους αγωνιζόμενους πιστούς τους καρπούς του. Από τον 8ο μέχρι και τον 25ο λόγο περιγράφονται τα σκληρά πάθη που πρέπει να πολεμήσει ο κάθε χριστιανός και τις αντίστοιχες αρετές που οφείλει να ανακτήσει. Ο 26ος λόγος αναφέρει γενικά τα πάθη, τις αρετές, τους λογισμούς και την απλανή διάκρισή τους. Οι τελευταίοι λόγοι είναι οι καρποί των κόπων και μόχθων και αποτελούν την συμβολική ανάβαση στην κορυφή της κλίμακας των αρετών.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να αναφερθώ σε τρεις από τους λόγους του Αγίου που αναφέρονται μέσα στην Κλίμακα. Ο πρώτος λόγος αναφέρεται στην αποταγή του μάταιου τούτου βίου. Δηλαδή, όπως λέει και ο συγγραφέας του βιβλίου, για να αρχίσει κάποιος την εν Χριστώ ζωή, πρέπει να αποταχθεί, να απαρνηθεί την ματαιότητα του παρόντος κόσμου. Και η λέξη κόσμος μέσα στην Αγία Γραφή δεν έχει το νόημα που αντιλαμβανόμαστε εμείς σήμερα τον κόσμο. Σημαίνει το κοσμικό φρόνημα, την κοσμική ζωή και όχι τους συνανθρώπους μας, τους γύρω μας. Δεν μπορεί κανείς να προσεγγίσει το Θεό χωρίς να πει όχι στην αμαρτία και κυρίως στα εγωϊστικά του θελήματα. Γιατί αυτά τα θελήματα μας κρατάνε δέσμιους στον αμαρτωλό κόσμο. Σύμφωνα και με τον Όσιο Ποιμένα, το θέλημα του ανθρώπου είναι χάλκινο τείχος που τον χωρίζει από το Θεό.

Άρα, αποταγή του κόσμου σημαίνει να αλλάξει κάποιος το κοσμικό φρόνημα, τον κοσμικό τρόπο σκέψης της ζωής και να αποκτήσει νουν Χριστού, δηλαδή πνευματικό τρόπο με τον οποίο βλέπει τα πράγματα γύρω του. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι ο Άγιος Ιωάννης το τοποθετεί ως βάση της εν Χριστώ ζωής. Αυτό μας παραπέμπει και στο λόγο του Κυρίου «όστις θέλει οπίσω μου ελθείν, απαρνησάσθω εαυτόν και αράτω τον σταυρόν αυτού και ακολουθήτω μοι» [2]. Είναι κατανοητός ο λόγος του Κυρίου. Είναι το ίδιο με αυτό που λέει ο Άγιός μας, να αποταγεί κάποιος το μάταιο βίο. Αυτό που λέει ο Κύριος «απαρνησάσθω εαυτόν» δεν εννοεί να αρνηθεί ο άνθρωπος τον εαυτό του, την ύπαρξη του, το σώμα του, αλλά να απαρνηθεί την αμαρτία, τον παλιό άνθρωπο, τον εμπαθή και αμαρτωλό του εαυτό «συν τοις παθήμασι και ταις επιθυμίαις» [3].

Ο άλλος λόγος τον οποίο θα ήθελα να αναφέρω είναι ο ένατος λόγος περί μνησικακίας. Μνησικακία σημαίνει να θυμάμαι με αντιπάθεια τα κακά που μου έκαναν οι άλλοι και να δυσκολεύομαι να τους συγχωρέσω. Δυστυχώς, μερικές φορές επιθυμούμε και την εκδίκησή τους. Ο Ευαγγελιστής Ιωάννης αναφέρει «πας ο μισών τον αδελφόν αυτού ανθρωποκτόνος εστί» [4]. Δηλαδή, αν επιθυμούμε το κακό του αδελφού μας, είναι σαν να επιθυμούμε να τον φονεύσουμε. Ο ιερός Χρυσόστομος αναφέρει «ουδέν ούτως ο Θεός αποστρέφεται ως άνθρωπον μνησικάκον και διατηρούντα οργήν» [5]. Δηλαδή, τίποτε δεν αποστρέφεται ο Θεός, όσο αποστρέφεται τον άνθρωπο που είναι μνησικάκος και κρατάει μέσα του θυμό κατά του άλλου.

Το πάθος πολεμείται με τη συγχώρηση, η οποία είναι το αποτελεσματικότερο φάρμακο, το οποίο θεραπεύει την ασθένεια αυτή. Πώς θα μας συγχωρέσει ο Θεός, εάν εμείς δεν συγχωρούμε αυτούς που μας έφταιξαν; Άρα, για να μας συγχωρέσει ο Θεός εμάς, είναι απαραίτητο να συγχωρούμε τους εχθρούς μας. Να τους αγαπούμε, για να μας αγαπήσει και εμάς ο Θεός. Λέει ο Άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής ότι τη συγχώρηση των παραπτωμάτων μας τη βρίσκουμε συγχωρώντας τους αδελφούς μας και το έλεος του Θεού του βρίσκουμε ελεώντας

τους αδελφούς μας. Όσο περισσότερη μακροθυμία δείχνουμε στους αδελφούς μας που μας έφταιξαν, τόσο περισσότερο απολαμβάνουμε τη θεία μακροθυμία.

Μέσα από την Αγία Γραφή βλέπουμε ότι επικρατεί τον πνεύμα κατά της μνησικακίας. Στην Παλαιά Διαθήκη υπάρχουν αρκετές μαρτυρίες που καταδικάζουν την μνησικακία. Ο Προφήτης Ζαχαρίας αναφέρει «κακίαν έκαστος του αδελφού αυτού μη μνησικακείτω εν ταις καρδίαις υμών» [6]. Στο βιβλίο των Παροιμιών διαβάζουμε ότι οι μνησικάκοι είναι παράνομοι «ος δε μνησικακεί, παράνομος» [7] και η κατάληξή τους θα είναι ο σωματικός και πνευματικός θάνατος «οδοί δε μνησικάκων εις θάνατον» [8]. Στην Καινή Διαθήκη καταδικάζεται απερίφραστα η μνησικακία και διδάσκεται η συγγνώμη.

Ο τελευταίος λόγος αναφέρεται στην αγάπη, την ελπίδα και πίστη. Τελευταίες αυτές οι αρετές επειδή και οι τρεις διατηρούν τον σύνδεσμο όλων των υπόλοιπων αρετών, σύμφωνα και με τον Απόστολο Παύλο πίστις, ελπίς, αγάπη, «μείζων δε τούτων η αγάπη» [9]. Όπως λέει ο Ιωάννης της Κλίμακος, την μια την βλέπω σαν ακτίνα, την άλλη σαν φως και την άλλη σαν ηλιακό δίσκο, αλλά και τις τρεις μαζί σαν ένα φωτεινό απαύγασμα και μία και την αυτήν λαμπρότητα. Η πίστις μπορεί να επιτελέσει τα πάντα, η ελπίδα περικυκλώνει με το έλεος του Θεού και δεν ντροπιάζει τον ελπίζοντα. Η αγάπη δεν πέφτει ποτέ από το ύψος της ούτε σταματά από το τρέξιμό της, ούτε επιτρέπει σε αυτόν που πλήγωσε με τα βέλη της, να ηρεμήσει από την μακαρίαν μανίαν που του προξένησε [10].

Η αγάπη αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της Ορθόδοξης πίστης. Η αγάπη είναι μια αγαθή διάθεση της ψυχής, η οποία την κάνει να μην προτιμά κανένα από τα όντα περισσότερο από τη γνώση του Θεού [11], λέει ο Άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής. Και συνεχίζει λέγοντας ότι χωρίς αγάπη η σωτηρία είναι προβληματική.

Η Καινή Διαθήκη προβάλλει την αγάπη όχι απλά ως ένα καλό ανθρώπινο συναίσθημα, αλλά ως μυστήριο που προσδιορίζεται από την ουσία του Θεού και διαποτίζεται από το σταυρό του Χριστού. Η αγάπη του Θεού εκφράστηκε στον κόσμο με τη σάρκωση του δευτέρου προσώπου της Αγίας Τριάδος, του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού. Με την αγάπη καθίσταται ο άνθρωπος τέλειος και σύμφωνα με την αγάπη θα κριθούμε την ημέρα της Κρίσεως, όπως μας λέει ο Ευαγγελιστής Ματθαίος [12].

Η ελπίδα στο Θεό απομακρύνει την απελπισία, αποσπά το Θείο έλεος και τη σωτηρία, λυτρώνει όλους τους ανθρώπους που αμαρτάνουν, ανορθώνει τους πληγωμένους και ταλαιπωρημένους, αναζωογονεί τον άνθρωπο, τονώνει τις καρδιές και τις αναδεικνύει ισχυρές και αντρείες για να αντιμετωπίσουν τις συμφορές. Η ελπίδα είναι η αρχική δημιουργική δύναμη όλων των αγαθών,

σύμφωνα με τον Άγιο Νεκτάριο [13].

Τί είναι πίστις; Τον ορισμό μας τον δίνει ο Απόστολος Παύλος στην προς Εβραίους επιστολή: «πίστις ἐστίν, ἐλπίζομένων υπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων» [14]. Πίστη είναι απόλυτη βεβαιότητα και ασάλευτη πεποίθηση, ότι εγώ ο πιστός θα απολαύσω στο μέλλον αγαθά τα οποία τώρα δεν υπάρχουν, φαίνεται πως δεν υπάρχουν, αλλά τα ελπίζω, τα περιμένω δηλαδή με ζωντανή ελπίδα, περιμένω να πραγματοποιηθούν και να τα απολαύσω, όπως η ανάνσταση των νεκρών, η Δευτέρα παρουσία, η αιώνια κρίση.

Η πίστη είναι το κλειδί, με το οποίο ανοίγεται ο θείος θησαυρός, είναι το πνευματικό στόμα, μας αναφέρει ο Άγιος Ιωάννης της Κροστάνδης [15]. Και συνεχίζει ο ίδιος πατήρ λέγοντας ότι όσο πιο πολύ κινείται το στόμα της πίστεως, όσο πιο αδίστακτα πιστεύουμε στην παντοδυναμία του Θεού, τόσο πιο πολλοί θα είναι οι θείοι οικτιρμοί απέναντί μας. Ο Άγιος Διάδοχος Φωτικής λέει ότι η πίστη χωρίς έργα και τα έργα χωρίς πίστη, θα απορριφθούν εξίσου από το Θεό. Γι' αυτό ο πιστός πρέπει να προσφέρει στο Θεό πίστη που φανερώνεται με έργα.

Αγαπητοί μου αδελφοί, ο εορταζόμενος μας Άγιος, ο Όσιος Ιωάννης της Κλίμακος, αποτελεί μέγιστο παράδειγμα για κάθε αγωνιζόμενο χριστιανό. Μας προτρέπει να μην διστάζουμε, αλλά και να μην δειλιάζουμε στην άνοδο του πνευματικού μας αγώνος. Ας προσπαθούμε καθημερινά να επιτελούμε τον πνευματικό μας αγώνα, ώστε να αξιωθούμε κι εμείς με τη χάρη του Θεού να ανέλθουμε σε πνευματικά επίπεδα, όπως και εκείνος. Αμήν!

Παραπομπές:

- 1. Αγίου Ιουστίνου Πόποβιτς, Ομιλία εις την Δ΄ Κυριακή των Νηστειών, 1965.**
- 2. Μάρκου 8,34.**
- 3. Γαλάτας 5,24.**
- 4. Α΄ Ιωάννου 3,15.**
- 5. Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Τα ευρισκόμενα πάντα, Εις την παραβολή του τα μύρια τάλαντα οφείλοντος, και τα εκατό δηνάρια απαιτούντος, και ότι παντός αμαρτήματος το μνησικακείν χείρον, Opera Omnia, Τόμος 3, σ. 17.**
- 6. Ζαχαρία 7,10.**
- 7. Παροιμιαί 21, 24.**
- 8. Παροιμιαί 12, 28.**

9. Α΄ Κορινθίους 13, 13.

10. Αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου, Κλίμαξ, Λόγος Τριακοστός - Περί αγάπης, ελπίδος και πίστεως, Διά τόν σύνδεσμον τής εναρέτου τριάδος τών αρετών, τής αγάπης, τής ελπίδος καί τής πίστεως.

11. Αγίου Μαξίμου του Ομολογητού, Κεφάλαια περί αγάπης.

12. Ματθαίου 25, 31-46.

13. Αγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως, «το Γνώθι Σαυτόν» -κείμενα αυτογνωσίας, Εκδόσεις Άθως.

14. Εβραίου 11,1.

15. Αγίου Ιωάννου της Κροστάνδης, «Η εν Χριστώ ζωή μου» 108

6.Φιλοκαλία τόμος Α΄ σελ. 290.